

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์สัตว์ป่าเมืองไทยอยู่ในขั้นวิกฤต มีสัตว์หลายชนิดที่อยู่ภายใต้การคุกคามให้สูญพันธุ์ สืบเนื่องมาจากการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย โดยการทำลายป่าตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ส่งผลให้สัตว์หลายชนิดที่เคยพบได้ง่ายกลายเป็นสัตว์ที่หายากในหลายพื้นที่ อีกทั้งยังมีการลักลอบค้าขายสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่องทั้งการค้าซากสัตว์และสัตว์มีชีวิต ถึงแม้จะมีการเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้รุนแรงมากขึ้นแล้ว แต่ปัญหาก็ยังมีอยู่ไม่จบสิ้น トラบใดที่ยังมีคนต้องการซื้อสัตว์ป่ากันอยู่ จึงต้องมีการเสนอขายคอบสนอง การค้าลูกสัตว์ป่าต่างๆจึงเริ่มต้นขึ้น การที่จะได้ลูกสัตว์ป่ามานั้น พรานมักจะต้องฆ่าแม่ของมันก่อนจึงจะสามารถจับลูกของมันได้ โดยเฉพาะลูกชะนีเล็กๆ ที่มักจะเกาะอกแม่อยู่

ตามธรรมชาติแล้วชะนีแม่และลูกจะอยู่ด้วยกันเป็นระยะเวลาาน ลูกชะนีที่ยังไม่หย่านมจะเกาะติดกับอกแม่ตลอดเวลา เมื่อต้องการลูกชะนีจึงจำเป็นต้องยิงแม่ชะนีให้ร่วงตกลงมาก่อนเพื่อเป็นการง่ายต่อการที่จะเอาลูกชะนีออกจากอกแม่ของมันได้ บางครั้งกระสุนก็สามารถฆ่าได้ทั้งแม่และลูกชะนีไปพร้อมๆกัน ถึงกระนั้นก็ตามหากได้ลูกชะนีมาแล้ว มันก็มักจะบอบช้ำและอ่อนแอเกินกว่าที่จะมีชีวิตรอด จนท้ายที่สุดมันต้องตายลงด้วยความไม่รู้ของผู้ที่ซื้อมาเลี้ยง คนเหล่านั้นก็มักจะหาสัตว์ป่าตัวใหม่มาเลี้ยงอีก

จากคำนิยามของการเลี้ยงลูกสัตว์ป่า ทำให้มีลูกสัตว์ป่าอีกจำนวนหนึ่งที่มีชีวิตรอดและโตขึ้นในกรงขัง สัตว์เหล่านี้ไม่สามารถหาอาหารและดำรงชีวิตอยู่ด้วยตัวเองได้ เมื่อสัตว์โตขึ้นความน่ารักของมันยามที่ยังเล็กจะหมดไป ผู้เลี้ยงมักไม่เอาใจใส่เหมือนเคย และบ่อยครั้งที่ผู้เลี้ยงปลักภาระความรับผิดชอบให้กับสถานสงเคราะห์สัตว์ หรือสวนสัตว์ดูแล เนื่องจากว่าไม่สามารถที่จะเลี้ยงพวกมันต่อไปได้อีก เช่นเดียวกับที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) เพศผู้ตัวหนึ่ง มีชื่อว่า “จิ้งก้อ” ซึ่งเป็นชะนีที่ถูกนำมาปล่อยโดยนักท่องเที่ยวต่างชาติตั้งแต่ปี 2538 ซึ่งขณะนั้นมันยังเล็กมาก และเจ้าหน้าที่ของสถานีได้เลี้ยงมาแบบกึ่งธรรมชาติ จนกระทั่งปัจจุบันลูกชะนีตัวนั้นได้โตขึ้นเป็นชะนีเต็มวัย (adult) ที่ค่อนข้างแข็งแรงและมีความคุ้นเคยกับมนุษย์ค่อนข้างมาก มันมักอาศัยอยู่ในบริเวณที่ทำการสถานี และมักจะได้รับอาหารจากเจ้าหน้าที่ ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว และร้านค้าในบริเวณนั้น

ในปี 2542 มีชะนีป่าสองตัวแม่ลูกเดินทางเข้ามาใช้พื้นที่ในเขตสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าแห่งนี้ ซึ่งแต่เดิมชะนีกลุ่มนี้อาศัยในป่าอีกฟากฝั่งของลำน้ำตาง แต่เนื่องจากมีการล่าเกิดขึ้นเป็นผลให้ชะนีตัวพ่อตายลงเหลือเพียงชะนีสองตัวแม่และลูกจึงอพยพย้ายถิ่นฐานข้ามลำน้ำตาง คาดว่ามาตามเสียงร้องของชะนีตัวผู้ที่อยู่ที่นี่มาก่อน และเมื่อมีการเข้ามาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ชะนีทั้งสามตัวมีการรวมกลุ่มกันเกิดขึ้น ชะนีตัวผู้ที่เป็นชะนีที่มนุษย์เลี้ยงมา (semi-tamed animal) สามารถเข้าไปรวมกลุ่มกับชะนีที่ดำรงชีวิตอิสระในป่า (free ranging) ได้ การศึกษาวิจัยถึงนิเวศวิทยาและพฤติกรรมของชะนีในกลุ่มนี้จึงมีความน่าสนใจและความสำคัญ เพื่อที่จะได้ทราบแบบแผนของพฤติกรรมของชะนี ได้ทราบพฤติกรรมทางสังคมของชะนีเพื่อประโยชน์ในการปล่อยชะนีเลี้ยงคืนสู่สภาพธรรมชาติ (reintroduction) อีกทั้งยังทราบชนิดอาหารของชะนีในสภาพธรรมชาติตามฤดูกาลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการในเชิงอนุรักษ์ต่อไป

การที่จะอนุรักษ์ชะนีไว้ให้ดำรงชีวิตอยู่ในป่าไปได้เป็นระยะเวลายาวนานนั้นจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งในด้านภาคสนาม นั่นคือต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชะนีให้ได้มากที่สุด ต้องเข้าใจในพฤติกรรมต่างๆของชะนี และต้องทราบถึงชนิดของอาหารที่ชะนีกินในแต่ละฤดูกาล อีกทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือในด้านการจับกุม หรือการล่า นั่นคือไม่ควรที่จะล่าไม่ว่าจะเป็นการล่าเพื่อเป็นอาหารหรือเพื่อเป็นสัตว์เลี้ยง และไม่ควรที่จะซื้อลูกชะนีมาเลี้ยงอีกเพื่อตัดวงจรในการซื้อขายสัตว์ป่าลง ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ในการที่จะอนุรักษ์ของทุกคนจะทำให้ชะนีที่ใกล้จะสูญพันธุ์นั้นยังคงสามารถอยู่รอดได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาชนิดและรูปแบบ (types and patterns) ของพฤติกรรมต่างๆของชะนีมือขาว โดยการสังเกตพฤติกรรมประจำวัน (daily activity) ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งพฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิด (innate behavior) และพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning behavior)
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสังคม (social behavior) ในด้านการสร้างครอบครัว (family formation) ของชะนีกลุ่มนี้
3. เพื่อศึกษาบทบาททางนิเวศวิทยาของชะนีมือขาว ในด้านการใช้พื้นที่ และชนิดของอาหารในรอบ 1 ปี ณ บริเวณนี้